

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης
Παιδική Πασχαλιά.

Τὸν υἱὸν τῆς τὸν καπετὰν Κομνιανὸν τὸν ἐπαντρολογοῦσεν ἤδη ἡ γριά Κομνιανάκαινα, ἂν καὶ δὲν εἶχε χρονίσει ἀκόμη ἡ νύμφη τῆς, ἡ μακαρίτις.

Τὰ δυὸ ὀρφανά, μία κόρη ὀκταέτις καὶ ἓν τετραετὲς παιδίον, ἐφόρουν μαῦρα, κατάμαυρα, ὅπου ἐστενοχώρουν κ' ἐχλώμιαναν τὰ πτωχὰ κάτισχνα κορμάκια των, καὶ ἦτον καημὸς καρδιᾶς νὰ τὰ βλέπη τις.

Ἐνθύμιζαν τὸ δημῶδες δίστιχον:

Βαρύτερ' ἀπ' τὰ σίδηρα εἶναι τὰ μαῦρα ροῦχα,
Γιατὶ τὰ φόρεσα κ' ἐγὼ γιὰ μιὰν ἀγάπη πού 'χα.

Ἡ γραιῖα ἔκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης καθ' ὅλην τὴν ἐβδομάδα τῶν Παθῶν, γογγύζουσα, ρέγχουσα, φωνάζουσα. Ἐβεβαίον ὅτι «ἀγγελιάστηκε» καὶ ἠτοιμάζετο ν' ἀποθάνῃ. Ἐπέβαλλεν εἰς τὴν Μόρφω, τὴν μικρὰν ἐγγονὴν τῆς, ἐργασίαις ἀνωτέρας τῆς ἡλικίας τοῦ πτωχοῦ κορασίου. Αἴφνης, ἐν μέσῳ δυὸ γογγυσμῶν, ἔβαλε μιὰν φωνήν, κ' ἔκραζεν ἀπὸ τῆς κλίνης πρὸς τὴν ἐκτὸς τοῦ ἰσογείου θαλάμου πηγαινο- ἐρχομένην καὶ ὑπηρετοῦσαν παιδίσκη.

- Μὴ χύνῃς στὴν αὐλὴ τὰ νερά, χίλιες φορὲς σ' τὸ εἶπα, στὸ νεροχύτη!

Κ' ἐπανελάμβανε τοὺς ἀφορήτους στεναγμούς, ἐπιτείνουσα μάλιστα αὐτοὺς ὅσakis τυχὸν πτωχὴ γειτόνισσα, μὴ τολμῶσα νὰ εἰσέλθῃ, ἤρχετο δειλῶς μέχρι τῆς θύρας καὶ ἠρώτα πῶς ἦτο ἡ ἀσθενής. Βεβαίως ἡ γριά - Κομνιανάκαινα ἔπασχεν, ἀλλ' ἴσως ἐμεγαλοποιεῖ τὸ πρᾶγμα. Ἐκλαίει «τὰ νιάτα τῆς», ἔλεγεν ὅτι δὲν θὰ προφθάσῃ νὰ κάμῃ ἐφέτος Πάσχα. Ἡ γειτόνισσα ἡ Μηλιὰ ἐβεβαίον ὅτι ἡ γραιῖα εἶχε καὶ «κομπόδεμα», ἀλλὰ ποῦ νὰ ἐμβάσῃ μέσα καμμίαν ἐκ τῶν γειτονισσῶν τῆς! Ἐλλείψει ἄλλης ἀσθενείας ἦτον ἱκανὴ ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν τῆς. Δὲν ἐβάστα ἡ ψυχὴ τῆς νὰ δώσῃ κάτι τι εἰς μιὰν πτωχὴν γυναῖκα διὰ νὰ τὴν «κυττάξῃ» κ' ἐπέβαλλε βαρεῖαν ἀγγαρεῖαν εἰς τὴν Μόρφω, ὀκταετῆ παιδίσκη. Ἐνίοτε παρελήρει ἀληθῶς. Εἶτα ἔβαλλε ἀγρίαν κραυγὴν. Ἐκραζε τὴν παιδίσκη νὰ τὴν σκεπάσῃ μὲ τὸ σινδόνιον, ἀλλὰ χωρὶς αὕτη νὰ τὴν ἐγγίσῃ κ' ἂν, ἡ γερόντισσα ἔβαλλε τοιαύτην ὠρυγὴν, ὥστε ἡ μικρὰ κατετρόμαζεν.

Ὁ καπεταν-Κομνιανὸς ἔλειπε μὲ τὸ γολετί, κ' ἐπεριμένετο νὰ ἔλθῃ. Εἶχε μαζί του, μὲ τὸ γολετί, καὶ τὸν πρωτότοκον υἱὸν του, τὸν Γεώργην, δωδεκαετῆ παῖδα. Τοῦτο ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς καημοὺς τῆς γραίας, ὅτι ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ, ὡς ἔλεγε, χωρὶς νὰ ἐπανίδῃ τὸν υἱὸν της, καὶ τὸν ἐγγονόν της τὸν μέγαν, ὅστις ὠμοίαζε τόσο μὲ τὸν μακαρίτην τὸν πάππον του. Καὶ ποῖος νὰ τῆς σφαλίσῃ τὰ μάτια; Αἱ ἀνεψιαί της, ὑπανδρευμέναι καὶ αἱ δύο, τῆς ἐβαστοῦσαν κακίαν διὰ κάτι κληρονομικὰς διαφορὰς, καὶ δὲν ἔσπασαν τὸ πόδι «οἱ λαχταρισμένες, οἱ ἀχρόνιαστες!» νὰ ἔλθουν νὰ τὴν ἰδοῦν. Οὕτω τῆς ἤρχετο καὶ αὐτῆς ν' ἀποθάνῃ εἰς τὸ πείσμα των, ν' ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ τῆς φιλήσωσι τὴν χεῖρα.

Ἰατρός, ποῦ νὰ εὐρεθῇ; Εἶχεν αὐτὴ νὰ πληρώνη; Αὐτὴ ὤφειλε νὰ κάμνῃ οἰκονομίαν διὰ τὰ ὀρφανά, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ φθείρῃ τὸ βιὸν τοῦ υἱοῦ της εἰς γιαιτρικὰ καὶ δὲν ξέρω τί. Ψευτογιάτρισσες! Κάμε τὴ δουλειά σου! Ἔχουν ἐμπιστοσύνην τώρα αὐταὶ αἱ γυναῖκες; Ὁ κόσμος ἐχάλασε, τί τὰ θέλεις! Ἐμβαζε αὐτὴ μὲς στὸ βιὸν της, μὲς στὰ καλά της, ξένην γυναῖκα; Τῆς ἤρχετο νὰ ἐπαναλάβῃ πρὸς τὰς γειτονίσσας τὴν ἰδίαν κραυγὴν, δι' ἧς ἀπεδίωκε τὸ πάλαι παρείσακτον ὄρνιθα ἀπὸ τὸν ὄρνιθῶνα της. Εὐ, ξένη!...

Ὡς τόσο ἐπεθύμει νὰ ἤρχετο ὁ υἱὸς της διὰ νὰ τὸν νυμφεύσῃ νὰ τοῦ δώσῃ καὶ τὴν εὐχὴν της. Σαράντα χρόνων ἄνθρωπος, κι ὁ κόσμος εἶναι πελάγος σὰν ἐκεῖνο ποὺ ἀρμένιζε τώρα. Πῶς νὰ περάσῃ τὴ ζωὴν του χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον; Καὶ τὰ ὀρφανά, καὶ αὐτὰ θὰ εὕρισκαν μητέρα, μίαν καλὴν οἰκοκυράν, ἣτις ἀπὸ τώρα ἐπροσφέρειτο μάλιστα νὰ ἔλθῃ νὰ τὴν ὑπηρετήσῃ εἰς τὴν ἀσθενειάν της. Ἄλλ' ἡ γραῖα Κομνιανάκαινα, μὴ θέλουσα νὰ παραβῇ τὴν ἀρχὴν της, δὲν ἐδέχθη τὴν ἐκδούλευσιν.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐκ τῶν δυὸ ὀρφανῶν ἡ Μόρφω, ἣτις εἶχεν ἤδη αἴσθησιν, ἂν δὲν ἐπεθύμει ν' ἀποκτήσῃ μητέρα, ἐνθυμεῖτο κ' ἐλυπεῖτο τὴν μητέρα της. Ὁ Εὐαγγελινός, νήπιον τριετίζον ἐν καιρῷ τῆς συμφορᾶς, οὔτε ἤξευρε τίποτε, οὔτε ἐνεθυμεῖτο. Ἐκλαιε μόνον ὅταν ἡ μάμμη τὸν ἐβίαζε νὰ φορέσῃ τὸν κατάμαυρον σάκκον του. Ἡ Μόρφω, λευκὴ καὶ ὠχρὰ μὲ τὰ μαῦρα φουστανάκια της, καὶ μὲ τὸ μαῦρον μανδήλιον τὸ σκεπάζον τὰ ξανθὰ της μαλλιά, ἦτο κατηφής, κ' ἐνθυμεῖτο τὸ περυσινὸν Πάσχα, ὅταν ἔζη ἡ μήτηρ της. Ἡ ἀτυχῆς γυνὴ εἶχεν ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν γένναν της, τὸ παρελθὸν θέρος, καὶ τὸ βρέφος μετ' αὐτῆς. Τώρα ἡ κορασις εἶχεν ἀντὶ τῆς καλῆς καὶ πονετικῆς μητρὸς, τὴν μάμμη μὲ τὴν ἀφόρητον παρεξενιά της, ἣτις ἐνῶ ἐβεβαίου ὅτι ὅλα τῆς ἐπόνουν, κεφαλὴ, λαιμός, χεῖρες, πόδες, πλάται, κοιλία, μέση καὶ τὰ λοιπά, πνιγομένη δὲ ἀπὸ τὸν βήχα καὶ γογγύζουσα δυνατὰ καὶ βάλλουσα κραυγὰς ἀγρίας, ἐφείδετο νὰ δώσῃ εἰς ἰατροὺς καὶ φάρμακα, αἴφνης ἠγείρετο, ὑποβαστάζουσα τὴν κοιλίαν της, ἐξήρχετο μέχρι τῆς θύρας, ἔρριπτε βλέμμα εἰς τὸν ἐκτὸς κόσμον κ' ἔλεγεν:

- Άχ! Τί γλυκιά πού 'ν' ή ζωή!

Πέρυσι ώ! πέρυσι τήν Μεγάλην Πέμπτην πρωϊ, άφοϋ έγύρισαν άπό τήν έκκλησίαν όπου είχον μεταλάβει όλοι, ή καλή και προκομμένη μήτηρ, καίτοι άγουσα ήδη τόν έβδομον μήνα τής έγκυμοσύνης της, άνεσφουγγώθη και ήρχισε νά βάφη έν τή χύτρα τά αυγά, με ριζάρι, κιννάβαρι και όξος. Είτα ήρχισαν νά έρχωνται εις τήν θύραν άνά ζεύγη τά παιδιά τής πολίχνης, με τόν ύψηλόν καλάμινον σταυρόν στεφανωμένον με ρόδα ευώδη και με μήκωνας κατακοκκίνους, με δενδρολίβανον και με ποικιλόχροα άγριολούλουδα, με τόν άποσπασθέντα άπό τ' Όχτωήχι χάρτινον Έσταυρωμένον εις τόν μέσον του σταυροϋ, και με έρυθρόν μανδήλιον κυματίζον, μέλποντα τόν άσμα:

Βλέπεις εκείνο τόν βουνί με κόκκινη παντιέρα;
Έκει σταυρωσαν τόν Χριστό τόν πάντων βασιλέα.

.....
Σύρε μητέρα μ' στό καλό και στην καλή τήν ώρα,
Κ' έμένα νά με καρτερήσ τόν Σάββατο τόν βράδυ
Όταν σημαίνουν εκκλησιές και ψέλνουνε παπάδες,
Τότες και σύ, μαννούλα μου, νά 'χης χαρές μεγάλες.

Και τί χαρές μεγάλες τω όντι, τί χαρές δι' όλα τά παιδιά! Και ή καλή ή μήτηρ της προθυμότατα έδιδεν άνά δυό άρτιβαφή αυγά εις όλα τά παιδιά, δυό αυγά κόκκινα, και τί ευτυχία! τί νίκη! ένω ή μάμμη έφώναζεν ότι άρκετά παιδιά ήλθαν, και άρκετά έτραγούδησαν, και ότι έπρεπε νά υπάγουν και άλλου.

Μετά ταϋτα ή μήτηρ ήρχισε νά ζυμώνη και έπλασεν άρκετές κουλουρες μετ' αυγών δια τόν σύζυγον, έπιδημούντα τότε, δια τήν πενθεράν της, δι' έαυτήν, δια τές κουμπάρες, ως και μικρές «κοκωνες» δια τήν Μόρφω, δια τόν Ευαγγελινόν, δια τ' άνεδεξιμία της και δια τά πτωχά παιδιά τής γειτονιάς.

Κ' έπειδή ό μικρός Ευαγγελινός έκλαιε, λέγων ότι δέν είναι άρκετά μεγάλη ή κοκώνα του, ή μήτηρ του έδιδεν άλλην νά εκλέξη αλλά αυτός δέν ήμέρωνεν, ούτε ήθελε νά ταιριασθῆ.

Τόν βέβαιον είναι ότι τας ήθελεν όλας δια τόν έαυτόν του.

Και τότε ή μήτηρ τόν έπαρηγόρει λέγουσα ότι «τό Σάββατο τόν βράδυ θα 'ρθῆ ή κουρούνα (κρά, κρά!) νά φέρη τόν τυρί και τόν κρέας (τσι, τσί!) και τότε νά ιδῆς τόν παραμύθι. Πάρε Βαγγελινέ τόν τυρί, πάρε και τόν τσι-τσι, νά φάτε!»

Καὶ ὁ μικρὸς ἐψέλλιζε καὶ αὐτός, «θα' θῆ ἡ κουούνα νὰ φέη τοῦ τσί-τσί», καὶ συνάπτων τὰς χεῖρας, δακτύλους μεταξὺ δακτύλων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς μητρὸς τῆς γειτόνισσας τῆς Μηλιᾶς ἑξαετές, ἄνιπτον, ρακένδυτον, ὀκλάζον εἰς μίαν γωνίαν, κρατοῦν τὴν κοκώνα του, τὴν ὁποίαν ἐκσέπτετο ἂν δὲν ἦτο καλὸν νὰ τὴν φάγη τώρα ποὺ εἶναι ζεστή, διεμαρτύρετο γρουλλίζον καὶ λέγον: «Ναί! Θα' ῥθῆ ἡ κουρούνα! ἄμ' δὲ θα' ῥθῆ!» Καὶ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἡ μήτηρ ὠδήγησε τὰ δυὸ παιδιά εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου, ἀφοῦ ἔκαμαν τρεῖς γονυκλισίας πρὸ τοῦ ἀνθοστεφοῦς κουβουκλίου, ἠσπᾶσθησαν τὸν μυρόπνουν Ἐπιτάφιον, τὸ ἀργυρόχρυσον Εὐαγγέλιον μὲ τ' ἀγγελούδια, καὶ τὸν Σταυρὸν μὲ τ' ἀνθρωπάκια καὶ τὶς Παναγίτσες (τί χαρά, τί δόξα!), καὶ εἶτα ἐπέρασαν τρεῖς ὑπὸ τὸν ὑψηλόν, μεγαλοπρεπῆ Ἐπιτάφιον, ὁ δ' Εὐαγγελινὸς (ὅλα τὰ ἐνθυμεῖτο ἡ μικρὰ Μόρφω) ἀνέτρεψεν ἐξ ἀπροσεξίας πῆλινον ἀμφορέα μὲ ὕδωρ, ἐξ ἐκείνων οὓς θέτουσιν ὑπὸ τὸν Ἐπιτάφιον πρὸς ἀγιασμόν, διὰ νὰ μεταχειρισθῶσι τὸ ὕδωρ εἰς τὸ καματηρό, ἦτοι τοὺς μεταξοσκώληκας, καὶ εἰς ἄλλας χρεῖας, αἱ νεώτεραι μυροφόροι, γυναῖκες διακαῶς ποθοῦσαι «νὰ ξενυχτίσουν τὸν Χριστόν» μένουσαι ἄγρυπνοι ἐν τῷ ναῷ πέραν τοῦ μεσονυκτίου, διότι ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἐπιταφίου ψάλλεται ἐκεῖ τὸ Μέγα Σάββατον, περὶ ὄρθρον βαθύν. Ὁ ἀμφορεὺς πεσὼν ἐθραύσθη, ἡ δὲ γυνὴ ἧς ἦτο κτῆμα ὠργίσθη, καὶ εἶπεν ὅτι τὸ ἔχει «σὲ κακό της». Τότε ἡ μήτηρ τοῦ Εὐαγγελينوῦ, ἀφοῦ ἐπέπληξεν αὐστηρῶς τὸ παιδίον, πειραχθεῖσα εἶπεν ὅτι «ἂν εἶναι κακό, ἄς εἶναι γιὰ μένα!» Καὶ τὴν πτωχὴν δὲν τὴν ἠῦρεν ὁ χρόνος.

Τὸ Μέγα Σάββατον δέ, μικρὸν μετὰ τὰ μεσάνυκτα, ἡ μήτηρ ἐξύπνισε τὸν Εὐαγγελινὸν καὶ τὴν Μόρφω, κ' ἐνῶ σήμαιναν διὰ μακρῶν οἱ κώδωνες ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου ἐψάλη τὸ «ᾧ γλυκύ μου ἔαρ» καὶ ἄλλα ἀκόμη παθητικὰ ἄσματα. Εἶτα οἱ πιστοὶ ὅλοι μὲ ἀνημμένας λαμπάδας ἐξῆλθον εἰς τὸ ὑπαιθρον, ὑπὸ τὸ ἀμαυρωθὲν φέγγος τῆς φθινούσης σελήνης, ἐνῶ ἡ αὐγὴ ἔλαμπεν ἤδη ροδίνη καὶ ξανθὴ, προπέμποντες τὸν Ἐπιτάφιον ἀγλαόφωτον μὲ σειρὰς λαμπάδων. Καὶ ἡ αὐρα πραεῖα ἐκίνει ἠρέμα τοὺς πυρσοὺς, χωρὶς νὰ τοὺς σβύνη καὶ ἡ ἀνοιξὶς ἐπεμπε τὰ ἐκλεκτότερα ἀρώματά της εἰς τὸν Παθόντα καὶ Ταφέντα, ὡς τὰ συνέψαλλε καὶ αὐτὴ, «ᾧ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον!» καὶ ἡ θάλασσα φλοισβίζουσα καὶ μορμουροῦσα παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐπανελάμβανεν, «οἴμοι γλυκύτατε Ἰησοῦ!». Τὰ δὲ παιδιά προπορευόμενα τῆς πομπῆς, μεγαλοφώνως ἔκραζον: Κύριε Ἐλέησον! Κύριε ἐλέησον! Ὁ Εὐαγγελινὸς ἐψέλλιζε μετὰ τῶν ἄλλων: Κύριε ἔησον! Κύριε ἔησον!

Καὶ ὕστερον, ὅταν ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, διαλύων τὴν ἀπαραίτητον ὀμίχλην τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, (ἥτις καθιστᾶ μελαψὴν μιγάδα τὴν ἡμέραν καὶ παμμέλαιναν ἀράβισσαν τὴν νύκτα) ὁ Εὐαγγελινὸς ἐξύπνησεν

ἀπὸ τὰ βελάσματα τοῦ ἀρνίου, τὸ ὁποῖον ἠτοιμάζετο νὰ σφάξῃ διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ καπετὰν Κομνιανοῦ ὁ γείτονας Νικόλας, ὁ σύζυγος τῆς Μηλιᾶς.

Ὁ Εὐαγγελινὸς καὶ ἡ Μόρφω ἐξῆλθον εἰς τὸ προαύλιον. Τί ὠραῖον, τί ἡμερον, τί λευκόμαλλον πού ἦτο τὸ ἀρνί! Καὶ πῶς ἐβέλαζε (μπέ! μπέ!) τὸ καημένο. Ἐν τούτοις δὲν ἐφαίνετο πολὺ δυσαραεστημένον, διότι ἔμελλε νὰ σφαγῇ. Καὶ ἄλλος Ἀμνὸς ἄμωμος, Ἀμνὸς αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ ἄλλος ἀτίμητος Ἀμνὸς ἐσφάγη...

Τὴν ἐσπέραν ἔφευγεν οἴκαδε ὁ πατήρ τὰς πασχαλινὰς λαμπάδας, ὠραίας, λεπτάς, περιτέχνους. Τί χαρά! Τί θρίαμβος! Φαντασθῆτε ὠραίας μικρὰς λαμπάδας, μὲ ἄνθη τεχνητά, μὲ χρυσοχαρτα. Ὁ Εὐαγγελινὸς ἠθέλε νὰ πάρῃ τὴν τῆς ἀδελφῆς του, λέγων, ὅτι ἐκείνη εἶναι μεγαλυτέρα. Ἡ μήτηρ τοῦ τὴν ἔδωκεν, ἀλλ' ὁ μικρὸς τὴν ἔσπασε, ἐκεῖ πού ἔπαιζε μὲ αὐτὴν, ἔσπασε καὶ τὴν ἰδικήν του, καὶ ὕστερον ἔβαλε τὰ κλάματα. Ὁ πατήρ τοῦ ἠγόρασεν ἄλλην, ἀφοῦ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι δὲν θὰ τὴν πιάσῃ εἰς τὴν χεῖρα, ἕως τὰ μεσάνυκτα, ὅταν θὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Ἀνάστασιν.

Ὁ μικρὸς ἀπεκοιμήθη κλαίων καὶ χαίρων.

Μετὰ τὰ μεσάνυκτα, ἀφοῦ ἔγινεν ἡ Ἀνάστασις, καὶ ἤστραψεν ὁ ναὸς ὅλος, ἤστραψε καὶ ἡ πλατεῖα ἀπὸ τὸ φῶς τῶν κηρίων, τὰ παιδιά ἤρχισαν νὰ καίουν μετὰ κρότου σπύρτα καὶ μικρὰ πυροκρόταλα ἔξω εἰς τὸ πρόναον, καὶ τινες παῖδες δεκαετείς ἐπυροβόλουν μὲ μικρὰ πιστόλια, ἄλλοι ἔρριπτον ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους τὰ βαρέα καρφία μὲ τὰ καψύλια καταπτοοῦντες καὶ σκανδαλίζοντες τὰς πτωχὰς γραίας, αἰτινες, μεθ' ὅλον τὸν διωγμὸν ὃν ἐκίνουν κατ' αὐτῶν τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα κατ' ἔτος οἱ ἐπίτροποι, ἀξιοῦντες νὰ περιορίσωσιν αὐτὰς εἰς τὸν γυναικωνίτην, οὐχ ἦττον ἐπέμενον καὶ παρεισέδυσον ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀριστερά, εἰς τὴν μίαν κόγχην.

Εἷς δ' ἐπίτροπος τῆς ἐπάνω ἐνορίας, ἄνθρωπος προοδευτικός, βλέπων ὅτι ὅλοι οἱ ἐθελονταὶ ψάλται, νεανίαί εἰκοσαετείς, ἐφοίτων κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν κάτω ἐκκλησίαν, εἰς δὲ τὴν ἐπάνω ἠναγκάζοντο νὰ ψάλλωσιν οἱ ἱερεῖς, τί ἐσοφίσθη; Πιάνει καὶ ἀποσπᾷ ἀπὸ τὸν γυναικωνίτην τὰ καφάσια, τὰ δικτυωτά, δι' ὧν ἐφράττοντο τέως αἱ γυναικεῖαι μορφαὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἀφήνει τὸν γυναικωνίτην ἀφρακτον. Τότε διὰ μιᾶς ὅλοι οἱ εὐλαβεῖς καὶ μουσόληπτοι νεανίσκοι ἀφῆκαν τὴν κάτω ἐκκλησίαν ἔρημον ψαλτῶν κ' ἔτρεξαν ὅλοι εἰς τὴν ἐπάνω.

Εἶτα τὰ μικρὰ παιδιά καί τινες παιδίσκει τετραετείς, μέ τὰς κομψὰς ποικιλτὰς λαμπάδας, ἐτάχθησαν ἀνά τὸν χορὸν, περὶ τὰ δυὸ ἀναλόγια, καὶ παρὰ τὸ εἰκονοστάσιον, καὶ ἤρχισαν νὰ θορυβῶσι, νὰ παίζωσι, νὰ στάζωσιν εἰς τοὺς λαιμοὺς ἀλλήλων, καὶ νὰ τσουγκρίζωσι τὰ αὐγὰ των. Καὶ ἓν παιδίον ἐξαετές, πονηρότερον τῶν ἄλλων (ἦτο ὁ υἱὸς τῆς Μηλιάς τῆς γειτόνισσας) εἶχε πλαστὸν αὐγὸν εἰς τὸν κόλπον του, πωρώδη λίθον στρογγυλευμένον κοκκινοβαφῆ καὶ δι' αὐτοῦ ἔσπαζε τὰ αὐγὰ ὄλων τῶν παιδιῶν, καὶ τὰ ἔπαιρνε, κατὰ τὴν συμφωνίαν, καὶ τὰ ἔτρωγε.

Μία παιδίσκη καὶ εἷς παῖς, πενταετής, ἤρχισαν νὰ φιλονικῶσι περὶ τοῦ τίνος ἡ λαμπάδα ἦτο εὐμορφοτέρα.

- Ὅχι, ἡ δική μου ἡ λαμπάδα εἶναι καλύτερη.

- Ὅχι, ἡ δική μου.

- Ἐμένα ὁ πατέρας μ' τὴν ἐδιάλεξε, κ' εἶναι πλιὸ καλή.

- Ἐμένα ἡ μάγνα μ' τὴν ἐστόλισε μονάχη της.

- Καὶ ξέρει νὰ κάμη λαμπάδες ἡ μάγνα σ' ;

- Ὅχι, δὲ ξέρει; Σὰν τὴ δική σ' !

- Τέτοια παλιολαμπάδα!

- Ναί, παλιολαμπάδα;... νά!...

- Νὰ κ' ἐσύ!

- Νὰ κι ἄλλη μιά!

Καὶ ἤρχισαν νὰ τύπτουν ἀλύπητα τὰς κεφαλὰς ἀλλήλων μέ τὰς λαμπάδας των, ἕωσοῦ ἔβαλαν τὰ κλάματα καὶ οἱ δύο.

Τὸ ἀπόγευμα πάλιν, ἀφοῦ ἐψάλη ἡ Β' Ἀνάστασις κ' ἔγινεν ἡ Ἀγάπη, ἐξῆλθαν ὅλοι εἰς τὴν πλατεῖαν κ' ἐθεῶντο τὴν πυρπόλησιν τοῦ Ἑβραίου. Τί ἄσχημος καὶ τί εὐμορφοκαμωμένος ποῦ ἦτον ὁ Ἑβραῖος! Εἶχε μίαν χύτραν ὡς κεφαλὴν, εἶχε καὶ λινάρι ὡς γένειον. Ἐφερε καὶ ζεῦγος γυαλιὰ (ἡ Μόρφω τὰ ἐνθυμεῖτο ὅλα), ὅμοια μ' ἐκεῖνα ποῦ φορεῖ ἡ γραῖα μάμμη ὅταν ράπτῃ ἢ ἐμβαλῶνῃ τὰ παλαιὰ

ροῦχα της. Εἶχε κ' ἓνα σακκούλι ἢ πουγγί κρεμασμένον εἰς τὸ ἀριστερόν πλευρόν του. Ἐφόρει μακριά, μακριὰ φορέματα, παρδαλά, ραβδωτά! Καὶ ἀφοῦ τὸν ἐκρέμασαν ὑψηλὰ ὑψηλά, ἕως ἑπτὰ ὀργυιᾶς ἐπάνω, ἤρχισαν οἱ ἄνδρες νὰ τὸν μαστίζουν, νὰ τὸν τουφεκίζουν ὅλοι, ἕως ὅτου τὸν ἔκαυσαν.

Καὶ ὕστερον ἡ μήτηρ ἔστρωσε τὴν τράπεζαν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ παρέθεσε τὰ αὐγά τὰ κόκκινα, τὸ τυρί, πού εἶχε φέρει ἢ κουρούνα, καὶ τὸ ἄρνι τὸ ψημένο, καὶ τὰ παιδιά ἐκάθισαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἤρχισαν νὰ τσουγκρίζουν τὰ αὐγά των. Τί χαρά! τί ἀγαλλίασις!

Ἐφέτος, δηλαδή κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο τῆς δυστυχίας διὰ τὰ δυὸ ὀρφανὰ δὲν ἦτο πλέον ἐκεῖ οὔτε ὁ πατήρ των, ὅστις ἔλειπεν, οὔτε ἡ μήτηρ των, ἣτις ἐπῆγε μακρύτερα ἀκόμη. Ἀντὶ τῶν δύο ἦτο ἡ γηραιὰ μάμμη, ρογχάζουσα ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ γογγύζουσα. Ἀντὶ τῶν ἐπιχρῶσων λαμπάδων, ἦσαν οἱ δυὸ τρεμοσβήνοντες καὶ βλοσυροὶ ὀφθαλμοὶ τῆς. Ἀντὶ τῆς ἀθῶας χαρᾶς, ἀντὶ τῆς ἀφάτου εὐτυχίας τοῦ παιδικοῦ Πάσχα, ἦτο ἡ λύπη ἢ βαρεῖα, ἢ ἀνεπανόρθωτος συμφορὰ.

Εὐτυχῶς ἡ γραῖα Κομνιανάκαινα δὲν ἀπέθανε, καὶ ὁ υἱὸς τῆς ἔφθασεν ἀπόπασχα μὲ τὸ γολεττί, καὶ ἤρχισε νὰ καλλωπίζεται καὶ νὰ στρίβῃ τὸν μύστακα ἀποβλέπων εἰς δεύτερον γάμον. Ἀλλά, διὰ τὰ δυὸ παιδιά, τάχα θὰ ἐπανήρχετο πάλιν ἡ χαρὰ ἐκείνη, θ' ἀνέτελλεν ἐκ νέου γλυκεῖα ἢ παιδικὴ Πασχαλιά; Διὰ τὸν Εὐαγγελινὸν ἴσως, διὰ τὴν Μόρφω ὅμως ποτέ. Αὕτη ἠσθάνετο τὴν ἀπουσίαν τῆς μητρὸς τῆς καὶ ἤξευρεν ὅτι δὲν ἔμελλε νὰ τὴν ἐπανίδῃ πλέον ἐπὶ τῆς γῆς.

Γλυκεῖα Πασχαλιά, ἡ μήτηρ τῆς χαρᾶς! Γλυκεῖα μήτηρ, τῆς Πασχαλιᾶς ἡ ἐνσάρκωσις!

Ἄλλ' ὁ Χριστὸς ὑπεσχέθη νὰ πῆ μὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς του καινὸν τὸ γέννημα τῆς ἀμπέλου ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς Του, καὶ οἱ ὑμνωδοὶ ἔψαλλον: «ὦ Πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερώτατον, Χριστέ! δίδου ἡμῖν ἐκτυπώτερον σοῦ μετασχεῖν ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς Βασιλείας Σου!».

http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/alexandros_papadiamantis/paidikh_pasxalia.htm